

Справа „Ербакан проти Туреччини” („Erbakan v. Turkey”)

У рішенні, ухваленому 6 липня 2006 року у справі “*Ербакан проти Туреччини*”, Суд постановив, що:

- було порушено ст. 10 Конвенції;
- було порушено ч. 1 ст. 6 Конвенції¹.

З огляду на те, що заявник пропустив строк для звернення про отримання справедливої компенсації, Суд вирішив, що не було підстав для її призначення відповідно до ст. 41 Конвенції.

Обставини справи

Заявник Некметтін Ербакан є громадянином Туреччини, народився 1926 року, мешкає в Анкарі. Заявник є політиком. Упродовж періоду від липня 1996 року до липня 1997 року п. Ербакан був Прем’єр-міністром Туреччини. На час подій, про які йдеться у справі, заявник очолював Партію добробуту. У 1998 році було ухвалено рішення про розпуск цієї партії, зважаючи на порушення нею принципу секуляризму.

У лютому 1994 року під час агітаційної кампанії напередодні муніципальних виборів заявник виголосив промову у м. Бінголі, що розташоване у південно-східному регіоні країни. Жодного офіційного аудіо- чи відеозапису цієї промови зроблено не було.

Більш як чотири роки по тому (у липні 1994 року) проти заявника було порушено кримінальну справу та висунуто обвинувачення у підбурюванні людей до взаємної ненависті та ворожнечі. Справа стосувалася факту виголошення заявником промови, в якій він нібито підкреслював відмінності між людьми за релігійною і расовою ознаками та за місцем проживання.

Під час розгляду справи у місцевому суді безпеки п. Ербакан оспориював передусім автентичність та надійність відеокасети, що містила запис згаданої промови і була представлена прокурором як доказ.

У березні 2000 року заявника було визнано винним і засуджено до одного року ув’язнення та до сплати штрафу. Суд, який розглянув справу, надав особливого значення ситуації, що на той час панувала у м. Бінголі (мешканці міста часто

¹ Рішення стане остаточним відповідно до вимог ч.2 ст. 44 Конвенції, оскільки воно може бути предметом перегляду. (Прим. перекладачів)

потерпали від терористичних актів місцевої екстремістської організації). Отож, цей суд відзначив, що заявник, наголосивши у промові на розмежуванні між “віруючими” та “невіруючими”, перейшов допустимі межі свободи політичних дебатів.

У липні 2000 року касаційний суд відхилив скаргу заявника за мотивами права, підтримавши його засудження. Цей суд, зокрема, зауважив, що заявник у своїй промові “характеризував усі партії, окрім своєї, як об’єднання невірних, утворені на засаді власної користі.” А це означало, як підкреслював суд, підтримання заявником позиції, згідно з якою “усі партії оголошували війну Корану, а відтак, Аллаху”.

У січні 2001 року Державний суд безпеки призупинив виконання вироку щодо заявника.

Зміст рішення Суду

Заявник стверджував про порушення ч. 1 ст. 6 та ст. 10 Конвенції. Він зазначав, що засудження порушувало його право на свободу вираження поглядів. Також заявник наполягав на тому, що справу не було розглянуто незалежним та неупередженим судом, оскільки у складі Державного суду безпеки брав участь військовий суддя.

Суд передусім надав оцінку окремим коментарям, котрі, як стверджувалося, належали заявнику. Суд зауважив, що п. Ербакан завдяки використанню релігійних понять зрештою звів соціальний плюралізм, що є сутнісною ознакою будь-якого суспільства, до спрощеного поділу людей на “віруючих” та “невіруючих”. Таким чином, він закликав політиків до групування залежно від їхніх релігійних переконань. Суд також звернув увагу на той факт, що у час подій, про які йдеться у справі, відповідний регіон потерпів від серії трагічних актів, влаштованих фундаменталістськими рухами.

Суд наголосив, що боротьба з будь-якими формами нетерпимості є невід’ємною складовою захисту прав людини. А тому вкрай важливим є те, аби кожен політик у своїх промовах утримувався від заяв, що могли б заохочувати нетерпимість. Однак Суд, з іншого боку, підкреслив фундаментальне значення свободи політичних дебатів у демократичному суспільстві. Суд зауважив, що суворе покарання було застосовано до заявника через вираження ним своїх поглядів. Відтак Суд мав оцінити, чи були у справі справді винятково нагальні обставини, які могли б виправдати такий суворий характер покарання.

У зв’язку з цим Суд зауважив, що державні органи порушили справи лише через п’ять років після мітингу, не вживаючи до того часу жодних дій, спрямованих на

з'ясування обставин ситуації. До того ж, справу було порушено лише на підставі відеозапису, автентичність якого оспарювалася.

Зважаючи на особливості справи, Суд дійшов висновку, що було справді важко визнати заявника винним у виголошенні заяв, які приписувалися йому в обвинувальному висновку. До того ж, не було встановлено, що на час притягнення заявника до відповідальності його промова призвела до існування реального “ризiku” чи “неминучої загрози” настання негативних наслідків. Зрештою Суд взяв до уваги те, що винятково суворе покарання було застосоване до відомого політика.

Як підсумок, Суд відзначив, що порушення кримінального провадження щодо заявника після чотирьох років та п'яти місяців з часу виголошення ним промови, не було належно пропорційним до цілей, які при цьому ставилися. Суд надав особливого значення інтересу демократичного суспільства у збереженні та забезпеченні свободи політичних дебатів.

Суд, відтак, постановив, що мало місце порушення ст. 10 Конвенції.

Стосовно скарги заявника на порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції Суд нагадав свої висновки, які він виклав у попередніх аналогічних справах. Зокрема Суд зауважив, що цивільні особи мають законні підстави побоюватися за незалежність та неупередженість Державного суду безпеки, у складі якого бере участь військовий суддя. Тому Суд одностайно постановив, що мало місце порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції.